

## **Rekomendacija dėl istorinio urbanistinio kraštovaizdžio**

(su sąvokų žodynėliu)

2011 m. lapkričio 1 d.

### **Preambulė**

UNESCO Generalinė konferencija,

*manydama*, kad istorinės urbanistinės teritorijos yra vienos gausiausių ir įvairiausių mūsų bendro kultūros paveldo, suformuoto kartų ir esančio pagrindiniu žmonijos pastangų bei siekių liudijimu laike ir erdvėje, apraiškų;

*taip pat manydama*, kad urbanistinis paveldas yra žmonijos socialinis, kultūrinis ir ekonominis turtas, kurį lėmė viena kitą keitusių ar buvusių kultūrų, sukauptų tradicijų bei patirties įvairovė, įamžinta istoriniuose vertybių sluoksniuose;

*toliau manydama*, kad urbanizacija yra beprecedentis žmonijos istorijos vyksmas, darantis įtaką viso pasaulio socialiniams, ekonominiams pokyčiams ir augimui, todėl jis turi būti išnaudojamas vietiniu, nacionaliniu, regioniniu bei tarptautiniu lygmenimis;

*pripažindama* gyvenamųjų miestų dinamiškumą;

*konstatuodama*, kad greitas ir nekontroliuojamas vystymasis keičia miesto teritorijas ir jų materialųjį kontekstą, o tai gali lemti urbanistinio paveldo fragmentaciją ir nykimą bei stipriai paveikti viso pasaulio bendruomenių vertybes;

*manydama*, kad, remiant gamtos ir kultūros paveldo apsaugą, didžiausias dėmesys turi būti skiriamas istorinių urbanistinių teritorijų išsaugojimo, valdymo ir planavimo strategijų integracijai į vietinės plėtros procesus bei miestų planavimą, pavyzdžiui, dėmesys kraštovaizdžiui vystant šiuolaikinę architektūrą ir infrastruktūrą padėtų išlaikyti miesto tapatybę;

*taip pat manydama*, kad tvarios plėtros principas numato esamų išteklių tausojimą, o aktyvi apsauga ir tvarus urbanistinio paveldo valdymas yra neatsiejamos plėtros dalys;

*primindama*, kad UNESCO norminių dokumentų rinkinys, tarp jų konvencijos, rekomendacijos ir chartijos (1), susijusios su istorinių teritorijų išsaugojimo klausimu, lieka galioti;

*konstatuodama*, kad dėl vykstančių demografinių pokyčių, pasaulio rinkos liberalizacijos ir decentralizacijos, masinio turizmo, paveldo rinkos išnaudojimo ir klimato kaitos, aplinkybės pasikeitė, todėl miestai, kurie yra svarbūs sprendžiant plėtros problemas, nebuvo paminėti paskutinėse 1976 m. UNESCO rekomendacijose dėl istorinių teritorijų (Rekomendacijos dėl istorinių teritorijų saugojimo ir jų šiuolaikinio vaidmens);

*taip pat konstatuodama* kultūros ir paveldo idėjos bei požiūrio į jų valdymą vystymąsi, bendrus vietos iniciatyvų ir tarptautinių susitikimų veiksmus (2) bei jų naudą pasaulio politikoje ir praktikoje;

*siekdama* papildyti ir pratęsti tarptautiniuose aktuose įtvirtintų standartų bei principų taikymą;

*atsižvelgdama* į siūlymus dėl istorinio urbanistinio kraštovaizdžio išsaugojimo, kurie įtraukti į Generalinės konferencijos 36-osios sesijos darbotvarkę 8.1 punktu;

*nusprendusi* savo 35-joje sesijoje, kad šis klausimas turi būti sprendžiamas pasitelkus valstybėms narėms skirta rekomendacija,

1. 2011 m. lapkričio 10 d. *priima* šią Rekomendaciją dėl istorinio urbanistinio kraštovaizdžio;

2. *rekomenduoja* valstybės narėms jų jurisdikcijai priklausančioms teritorijoms, taikant šioje Rekomendacijoje nurodytus principus ir normas, įtvirtinti tinkamas teises bei institucines struktūras ir priemones;
3. *taip pat rekomenduoja*, kad valstybės narės šią Rekomendaciją pristatytų vietos, nacionalinės ir regioninės valdžios institucijoms, taip pat paslaugų teikimo įstaigoms ir asociacijoms, atsakingoms už istorinių miesto teritorijų apsaugą, išsaugojimą, valdymą ir jų platesnius geografinius kontekstus.

## **Ižanga**

- 1) Dabartiniais laikais vyksta didžiausia istorijoje žmonių migracija. Daugiau nei pusė žmonijos gyvena miesto teritorijose. Didėjanti urbanistinių teritorijų svarba yra augimo, inovacijų ir kūrybingumo centras. Ji suteikia įdarbinimo ir švietimo galimybes, reaguoja į kintančius žmonių poreikius bei siekius.
- 2) Greita ir nekontroliuojama urbanizacija dažnai gali lemti socialinę bei erdvinę fragmentaciją, taip pat drastišką miesto aplinkos ir aplinkinių kaimiškų teritorijų kokybės pablogėjimą. Didelę įtaką daro pernelyg tankus pastatų statymas, standartizuoti ir monotoniški pastatai, viešosios erdvės praradimas, netinkama infrastruktūra, skurdas, socialinė atskirtis bei auganti su klimatu susijusių nelaimių rizika.
- 3) Urbanistinis paveldas, įskaitant jo materialiuosius ir nematerialiuosius komponentus, yra pagrindinis išteklius gyvenimo sąlygoms miesto teritorijose gerinti, taip pat skatina ekonominių vystymąsi ir socialinę sanglaudą besikeičiančioje globalioje aplinkoje. Kadangi žmonijos ateitis priklauso nuo veiksmingo išteklių planavimo ir valdymo, konservavimas yra geriausias būdas pasiekti tvarią pusiausvyrą tarp miestų augimo ir gyvenimo kokybės.
- 4) Per pastarąją pusę amžiaus urbanistinio paveldo išsaugojimas visame pasaulyje tapo svarbia viešosios politikos dalimi. Tai tarsi būtinas atsakas, norint išsaugoti bendras vertybes ir naudotis istorijos palikimu. Tačiau, išsaugant urbanistines vertybes, perėjimas nuo architektūros paminklų link platesnių socialinių, kultūrinių ir ekonominių procesų svarbos pripažinimo turi būti suderintas su esama politika ir kartu turi būti sukurtos naujos priemonės šiai vizijai įgyvendinti.
- 5) Ši rekomendacija atspindi poreikius integruoti miesto paveldo išsaugojimo strategijas į bendruosius tvarios plėtros siekius, reikalingus palaikyti viešus ir privačius veiksmus, taip pat siekiant išsaugoti ir pagerinti žmonių aplinkos kokybę. Joje siūlomas kraštovaizdžio traktavimas yra reikalingas identifikuoti, išsaugoti ir valdyti platesniame miesto kontekste esančias istorines teritorijas, atsižvelgiant į jų fizinių formų sąsajas, erdvinę organizaciją, jungtis, natūralias savybes, aplinką, socialinę, kultūrinę ir ekonominę vertę.
- 6) Šis požiūris nukreiptas į miesto plėtros proceso politikos, valdymo ir administravimo problemas, apimančias įvairius susijusius veikėjus, įskaitant vietos, nacionalinius, regioninius, tarptautinius, viešus ir privačius suinteresuotus asmenis.
- 7) Ši Rekomendacija remiasi keturiomis ankstesnėmis UNESCO rekomendacijomis dėl paveldo išsaugojimo, pripažįsta jose išdėstytą idėjų ir principų svarbą bei pagrįstumą išsaugojimo istorijoje ir praktikoje. Be to, šios Rekomendacijos pagrindą sudaro šiuolaikinės išsaugojimo konvencijos ir chartijos, nagrinėjančios daugelį kultūros ir gamtos paveldo aspektų.

## **I. Apibrėžtis**

- 8) Istorinis urbanistinis kraštovaizdis yra urbanistinė teritorija, suprantama kaip istorinių sluoksnių padarinys, suformuotas kultūros ir gamtos vertės bei savybių suvokiamas plačiau nei „istorinis centras“ arba „ansambliai“ ir apimantis urbanistinį kontekstą bei jo geografinę apsuptį.
- 9) Platesnis kontekstas pirmiausia apima vietovių topografines, geomorfologines, hidrologines ir gamtines savybes, pastatytą istorinę ir šiuolaikinę aplinką, infrastruktūrą virš žemės ir po ja, atviras erdves, sodus ir parkus, žemės naudojimo pobūdį ir formas, erdvinę organizaciją, suvokimo ir vizualinius ryšius, taip pat kitus miesto struktūros elementus. Taip pat į sąvoką įeina socialinės ir kultūrinės praktikos bei vertybės, ekonominiai procesai, paveldo nematerialiosios dimensijos, susijusios su įvairove ir tapatumu.
- 10) Ši sąvoka suteikia pagrindą visapusiškai ir integruotai traktuoti istorinio urbanistinio kraštovaizdžio identifikavimą, vertinimą, išsaugojimą ir valdymą bendrame tvarios plėtros kontekste.
- 11) Laikantis istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcijos, siekiama išsaugoti žmogaus aplinkos kokybę, stiprinti produktyvų ir tvarų miesto erdvių panaudojimą, taip pat, atsižvelgiant į jų dinamišką charakterį, skatinti socialinę ir funkcinę įvairovę. Taip susiejami miesto paveldo išsaugojimo ir socialinės bei ekonominės plėtros tikslai. Tai yra pagrįsta subalansuotu ir tvarių miestų ir gamtos, dabarties ir ateities kartų poreikių bei praeities palikimo ryšiu.
- 12) Istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcija teigia, kad kultūros įvairovė ir kūrybingumas yra didžiausias žmogaus ir socialinio bei ekonominio vystymosi turtas, ir suteikia priemones fiziniams ir socialiniams pokyčiams valdyti, užtikrinant darnų šiuolaikinių intervencijų integravimą, atsižvelgiant į istorinį ir regioninį kontekstus.
- 13) Istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcija remiasi vietos bendruomenių tradicijomis ir suvokimu, kartu išlaikydamas pagarbą nacionalinių bei tarptautinių bendruomenių vertybėms.

## **II. Istorinio urbanistinio kraštovaizdžio iššūkiai ir galimybės**

- 14) Dabartinėse UNESCO rekomendacijose pripažįstama istorinių vietovių svarba modernioje visuomenėje. Be to, šioje rekomendacijoje numatomos grėsmės, kylančios istorinių urbanistinių vietovių išsaugojimui, ir pateikiami bendrieji principai, strategijos ir gairės iššūkiams spręsti.
- 15) Istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcija atspindi faktą, kad per pastaruosius dešimtmečius miesto paveldo išsaugojimo disciplina ir praktika stipriai pasikeitė, leisdama politinius sprendimus priimančioms asmenims ir vadovams efektyviau priimti naujus iššūkius bei galimybes. Istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcija remia bendruomenes, norinčias plėtoti ir prisitaikyti, tuo pat metu išlaikant savo istorijos, kolektyvinės atminties bei aplinkos savybes ir vertybes.
- 16) Pastaraisiais dešimtmečiais sparčiai augant miestų populiacijai, esant dideliame spartaus vystymosi mastui ir besikeičiant ekonomikai, miesto gyvenvietės ir jų istorinės teritorijos daugelyje pasaulio regionų įgijo naują vaidmenį kultūriniame, socialiniame gyvenime ir tapo ekonomikos augimo varikliais ir centrais. Dėl šios kaitos susiduriama su daug tokių naujų sunkumų, kaip:

### **Urbanizacija ir globalizacija**

- 17) Miestų augimas turėjo įtakos daugelio istorinių urbanistinių vietovių pokyčiams. Visuotiniai procesai stipriai veikia bendruomenių vertybes, kurios yra susijusios su urbanistinėmis vietovėmis ir jų apsuptimi, taip pat daro įtaką miestų gyventojų ir naudotojų supratimui bei realybei. Kita vertus, urbanizacija suteikia ekonominių, socialinių ir kultūrinių galimybių, kurios gerina gyvenimo kokybę bei tradicinius miesto bruožus. Tačiau nevaldomas miesto gyventojų tankio augimas neigiamai veikia miesto dvasią, urbanistinio turinio vientisumą ir bendruomenių tapatumą. Kai kurios istorinės miesto teritorijos netenka savo funkcionalumo, tradicinio vaidmens ir gyventojų. Istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcija gali padėti valdant ir mažinant minėtą poveikį.

### **Vystymasis**

- 18) Daugelis ekonominių procesų siūlo būdus ir priemones, kaip sumažinti skurdą miestuose ir skatinti socialinį ir žmonių vystymąsi. Didesnis prieinamumas prie tokių naujovių, kaip informacinės technologijos, tvarus planavimas, projektavimas ir statybos, gali teigiamai paveikti miesto teritorijas ir kartu pagerinti gyvenimo kokybę. Atsižvelgiant į istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepciją, tinkamai naudojamos tokios naujos funkcijos, kaip paslaugos ir turizmas, tampa svarbiomis ekonominėmis iniciatyvomis, kurios gali prisidėti prie bendruomenių gerovės ir istorinių urbanistinių vietovių, jų paveldo išsaugojimo, užtikrinant ekonominę ir socialinę įvairovę bei gyvenamąją funkciją. Negebant pasinaudoti šiomis galimybėmis, miestai tampa netvarūs ir negyvybingi, o naikinama paveldo vertė ir patiriami nepataisomi nuostoliai ateities kartoms.

### **Aplinka**

- 19) Žmonių gyvenvietės visada prisitaikydavo prie klimato ir aplinkos kaitos net ir stichinių nelaimių atvejais. Tačiau dabartinių pokyčių sparta ir gausumas tampa iššūkiu sudėtingai mūsų miestų aplinkai. Kylant susirūpinimui aplinka, ypač dėl vandens ir energijos vartojimo, reikia atsižvelgti į naujus miesto gyvenimo modelius, pagrįstus ekologijai palankia politika bei praktika tvarumui stiprinti ir miesto gyvenimo kokybei gerinti. Daugelis šių iniciatyvų turėtų integruoti gamtos ir kultūros paveldą, kaip išteklius, skirtus tvariai plėtrai.
- 20) Netikėtos stichinės nelaimės ir ginkluoti konfliktai taip pat gali sukelti miestų istorinių teritorijų pokyčių. Padariniai gali būti trumpalaikiai ir ilgalaikiai. Istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcija gali pagelbėti tvarkant ir mažinant minėtą poveikį.

### **III. Politika**

- 21) Esamos tarptautinės rekomendacijos ir chartijos teigia, kad šiuolaikinė miesto išsaugojimo politika sudarė sąlygas saugoti istorines urbanistines vietas. Tačiau dabarties ir būsimi iššūkiai reikalauja apibrėžti bei vykdyti naują viešąją politiką, kuri nustatytų ir saugotų istorinius miesto sluoksnius ir išlaikytų pusiausvyrą tarp kultūros bei gamtos vertybių.
- 22) Urbanistinio paveldo išsaugojimas turi būti įtrauktas į bendrosios politikos planus ir praktiką, taip pat ir į strategiją, susijusią su platesniu miestų kontekstu. Turėtų būti nustatytas mechanizmas pusiausvyrai tarp išsaugojimo ir tvarumo užtikrinti ilgalaikėje ir trumpalaikėje perspektyvoje. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas darniai šiuolaikinių intervencijų integracijai į istorinį urbanistinį audinį. Pabrėžtinai skirtinga suinteresuotų šalių atsakomybė:
- a) laikydamosi istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcijos, valstybės narės urbanistinio paveldo išsaugojimo strategijas turi integruoti į nacionalinę vystymo politiką

ir jos darbotvarkę. Remdamasi šiuo pagrindu, vietos valdžia miesto vystymo planus turi parengti atsižvelgdama į teritorijos vertę, kraštovaizdį, kitas paveldo vertybes ir su jomis susijusias ypatybes;

- b) viešos ir privačios susijusios šalys turi bendradarbiauti, be kita ko, užmegzti partnerystes, kad būtų sėkmingai taikoma istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcija;
  - c) tarptautinės organizacijos, atsakingos už tvarios plėtros procesus, turi integruoti istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepciją į savo strategijas, planus ir veiksmus;
  - d) nacionalinės ir tarptautinės nevyriausybinės organizacijos turi dalyvauti vystant, skleidžiant ir praktiškai įgyvendinant istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcijos priemones;
- 23) visi valdžios lygmenys – vietos, regiono, nacionaliniai / federaliniai, suvokdami savo atsakomybę, turi prisidėti apibrėžiant, detalizuojant, įgyvendinant ir vertinant urbanistinio paveldo išsaugojimo politiką. Šios politikos kryptys turėtų būti grindžiamos visų suinteresuotų šalių dalyvavimu ir koordinuojamos atsižvelgiant į institucinį ir sektoriaus požiūrius.

#### IV. Priemonės

- 24) Remiantis istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcija, siūloma naudoti miesto sąlygoms pritaikytas tradicines ir naujoviškas priemones. Tarp priemonių, kurios turi būti vystomos kaip proceso dalis, įtraukiant skirtingas suinteresuotas šalis, gali būti:
- a) **piliečių dalyvavimo priemonės** turi įtraukti įvairaus tipo suinteresuotas šalis ir suteikti joms teisę nustatyti urbanistinių vietovių pagrindines vertybes, vystyti vizijas, atspindinčias jų įvairovę, nusistatyti tikslus ir susitarti dėl paveldo išsaugojimo bei skatinti tvarią plėtrą. Priemonės, kurios yra neatskiriama dinamiškesnio miestų valdymo dalis, turėtų palengvinti tarpkultūrinį dialogą, sužinant iš bendruomenių apie jų istoriją, tradicijas, vertybes, poreikius ir siekius, taip pat palengvinti tarpininkavimą ir derybas tarp grupių, turinčių konfliktinio pobūdžio interesus;
  - b) **žinių ir planavimo priemonės** padeda apsaugoti urbanistinio paveldo savybių vientisumą ir autentiškumą. Šios priemonės turi sudaryti sąlygas pripažinti kultūros reikšmingumą ir įvairovę, taip pat numatyti pokyčių stebėseną ir valdymą tam, kad būtų pagerinta gyvenimo bei miesto teritorijų kokybė. Tarp šių priemonių turi būti kultūrinių ir gamtinių ypatybių dokumentų bei žemėlapių sudarymas. Siekiant įgyvendinti tvarią plėtrą, sprendimų priėmimo procesai turi būti remiami ir palengvinami pasitelkiant paveldo, socialinius ir aplinkos poveikio vertinimus;
  - c) **reguliavimo sistemos** turi atspindėti vietos sąlygas, taip pat įtraukti įstatymines ir reguliavimo priemones, skirtas materialioms ir nematerialioms miesto paveldo savybėms, įskaitant socialines, aplinkos ir kultūros vertybes, išsaugoti ir valdyti. Jei būtina, yra pripažįstamos ir stiprinamos tradicinės bei paprotinės sistemos;
  - d) **finansinės priemonės** skiriamos gebėjimams ugdyti ir novatoriškai pajamų generavimo plėtrai tradicijų pagrindu remti. Finansinės priemonės, taip pat valdžios ir tarptautinių agentūrų lėšos, turi būti efektyviai naudojamos skatinant privačias vietos investicijas. Kad istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcija taptų finansiškai tvaria, priklauso nuo

mikrokreditų, kitų lankstaus finansavimo būdų ir partnerystės modelių vietiniam verslumui remti.

## **V. Gebėjimų stiprinimas, tyrimai, informacija ir komunikacija**

- 25) Kad būtų skatinamas istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcijos supratimas ir jos įgyvendinimas, turi būti stiprinami visų pagrindinių suinteresuotų šalių (bendruomenių, žmonių, atsakingų už sprendimų priėmimą, profesionalų ir vadybininkų) gebėjimai. Veiksmingas gebėjimų stiprinimas priklauso nuo aktyvaus suinteresuotų šalių bendradarbiavimo, siekiant šią Rekomendaciją atitinkamai įgyvendinti regionuose, apibrėžiant ir patikslinant vietos strategijas ir tikslus, taip pat veiksmų programas bei išteklių mobilizacijos schemas.
- 26) Atliekant tyrimus, turi būti orientuojamasi į miesto gyvenviečių daugiasluoksniškumą, norint nustatyti vertybes, suvokti jų reikšmę bendruomenėms ir suprantamai jas pristatyti lankytojams. Akademinės, universitetinės institucijos ir kiti tyrimų centrai turi būti skatinami vystyti istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepcijos mokslinius tyrimus, bendradarbiaujant vietos, nacionaliniu, regioniniu ir tarptautiniu lygmenimis. Miesto teritorijų būklės ir raidos dokumentacija yra būtina, siekiant palengvinti pokyčių pasiūlymų vertinimą, taip pat pagerinti valdymo ir apsaugos įgūdžius bei procedūras.
- 27) Skatinama naudoti informacines ir komunikacines technologijas miesto teritorijos daugiasluoksniškumo ir sudedamųjų dalių dokumentacijai, supratimui bei pristatymui. Šių duomenų rinkimas ir analizė yra informacijos apie miesto teritorijas pagrindas. Labai svarbu bendrauti su visais visuomenės sluoksniais, ypač skatintinas jaunimo ir menkai atstovaujamų grupių dalyvavimas.

## **VI. Tarptautinis bendradarbiavimas**

- 28) Valstybės narės, tarptautinės vyriausybės ir nevyriausybės organizacijos, skleisdamos gerą patirtį ir pamokas, išmoktas įvairiuose pasaulio kraštuose, taip stiprindamos žinių dalijimosi bei gebėjimų stiprinimo tinklą, turi padėti, kad visuomenė suprastų istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepciją ir būtų įtraukta į jos įgyvendinimą.
- 29) Valstybės narės turi skatinti daugiatautį vietos valdžios institucijų bendradarbiavimą.
- 30) Valstybių narių tarptautinės plėtros ir bendradarbiavimo agentūros, nevyriausybės organizacijos ir fondai turi būti skatinami vystyti metodus, sutelktus į istorinio urbanistinio kraštovaizdžio koncepciją, ir juos derinti su pagalbos programomis ir projektais, susijusiais su miesto teritorijomis.

## **Priedas**

### **Sąvokų žodynis**

#### **Istorinė teritorija / istorinis miestas** (Rekomendacija, 1976)

„Istorinės ir architektūrinės (taip pat tam tikrai vietai būdingos) teritorijos“ – pastatų grupės, konstrukcijos ir atviros erdvės, įskaitant archeologines ir paleontologinių kasinėjimų vietas, bylojančias apie žmonių gyvenvietes miesto ar kaimo teritorijose, kurių sanglauda ir vertė pripažinta archeologiniu, architektūriniu, priešistoriniu, istoriniu, estetiniu ir sociokultūriniu požiūriu. Šias skirtingos prigimties teritorijas galima suskirstyti į: priešistorines vietas, istorinius miestus, senus miesto kvartalus, kaimus, mažus kaimelius ir vienalytes paminklines grupes, laikantis nuostatos, kad visos jos turi būti išsaugotos nepakitusios.

#### **Istorinė urbanistinė teritorija** (ICOMOS Vašingtono chartija, 1987)

Didelės ir mažos istorinės urbanistinės teritorijos, įskaitant didmiesčius, miestus, taip pat istorinius centrus ir kvartalus, kartu su jų gamtine ir žmogaus sukurta aplinka. Joms tenka istorinių dokumentų vaidmuo, tačiau jos taip pat įkūnija tradicinės urbanistinės kultūros vertes.

**Urbanistinis paveldas** (Europos Sąjungos tyrimo ataskaita Nr. 16 (2004) – Tvari istorinių urbanistinių teritorijų plėtra, pasitelkiant aktyvią tarp miestinę integraciją (*Sustainable development of Urban historical areas through and active Integration within Towns – SUIT*))

Urbanistinį paveldą sudaro trys pagrindinės kategorijos:

- išskirtinės kultūrinės vertės paminklinis paveldas;
- neišskirtiniai paveldo elementai, tačiau darniai ir santykinai gausiai išlikę;
- naujais urbanistiniais elementais laikomi (pavyzdžiui):
  - sukurta urbanistinė forma;
  - atviros erdvės: gatvės, viešosios erdvės;
  - urbanistinės infrastruktūros: materialūs tinklai ir įrenginiai.

#### **Urbanistinis išsaugojimas**

Urbanistinis išsaugojimas nėra tik pavienių pastatų saugojimas. Į architektūrą žiūrima kaip į vieną urbanistinės aplinkos elementą – laikantis tokio požiūrio, išsaugojimas tampa sudėtinga ir daugialype disciplina. Pagal apibrėžimą urbanistinis išsaugojimas – urbanistinio planavimo pagrindas.

#### **Sukurta aplinka**

Sukurta aplinka – tai žmogaus sukurti ištekčiai (priešingi gamtiniais) ir infrastruktūra, skirta žmogaus poreikiams patenkinti: pastatai, keliai, parkai ir kiti patogumai.

**Kraštovaizdžio koncepcija** (Tarptautinė gamtos apsaugos sąjunga (*International Union for Conservation of Nature – IUCN*), Pasaulio gamtos fondas (*World Wildlife Fund – WWF*))

Kraštovaizdžio koncepcija – tai pagrindas sprendžiant kraštovaizdžio išsaugojimo klausimus. Kraštovaizdžio koncepcija padeda nuspręsti dėl tam tikrų intervencijų tinkamumo (kelių, apželdinimo), palengvina viso kraštovaizdžio veiklų planavimą, derybas dėl jų ir vykdymą.

**Istorinis urbanistinis kraštovaizdis** (žr. Rekomendacijos 9 punktą)

**Apsuptis** (ICOMOS Siano deklaracija)

Paveldo struktūros, vietos, vietovės ir teritorijos apsuptis – artimiausia ir platesnė aplinka, kuri yra dalis jo reikšmingumo ir savitumo arba prie jo prisideda.

**Kultūrinė reikšmė** (ICOMOS Australijos Beros chartija)

Kultūrinė reikšmė – tai estetinė, istorinė, mokslinė, socialinė arba dvasinė vertė, svarbi praeities, dabarties arba ateities kartoms. Ji yra įkūnyta pačioje vietoje, jos audinyje, apsuptyje, naudojimo būduose, asociacijose, prasmėse, dokumentiniuose įrašuose, susijusiose vietose ir susijusiuose daiktuose. Skirtingiems žmonėms arba jų grupėms vietų vertė gali būti įvairiopa.

Pastabos:

(1) Visų pirma, Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija (1972), Konvencija dėl kultūros raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo (2005), UNESCO rekomendacijos dėl kraštovaizdžių ir vietų bei vietovių grožio ir charakterio saugojimo (1962), UNESCO rekomendacijos dėl kultūros vertybių, kurioms kyla grėsmė dėl viešųjų arba privačių darbų (1968), UNESCO rekomendacijos dėl kultūros ir gamtos paveldo apsaugos nacionaliniu lygmeniu (1972), UNESCO rekomendacijos dėl istorinių teritorijų saugojimo ir šiuolaikinio vaidmens (1976), ICOMOS Tarptautinė paminklų ir vietų bei vietovių išsaugojimo ir restauravimo chartija (Venecijos chartija) (1964), ICOMOS „Istoriniai sodai ir parkai“ (Florencijos chartija) (1982) ir ICOMOS Istorinių miestų ir miesto teritorijų išsaugojimo chartija (Vašingtono chartija) (1987), ICOMOS Siano deklaracija dėl paveldo struktūrų, vietų bei vietovių ir teritorijų apsupties išsaugojimo (2005), taip pat UNESCO Vienos memorandumas „Pasaulio paveldas ir šiuolaikinė architektūra: Istorinio urbanistinio kraštovaizdžio valdymas“ (2005).

(2) Visų pirma veiksmus, išreikštus Pasaulinėje konferencijoje dėl kultūros politikos, vykusioje Meksike (1982), Naros susitikime dėl autentiškumo (1994), Pasaulinės kultūros ir vystymosi komisijos aukščiausio lygio susitikime (1995), HABITAT II konferencijoje Stambule ir valstybių narių ratifikuotoje „Darbotvarkėje 21“ (1996), UNESCO tarpvyriausybėje konferencijoje dėl kultūros politikos vystymuisi, vykusioje Stokholme (1995), jungtinėje Pasaulio banko ir UNESCO konferencijoje dėl kultūros ir darnaus vystymosi „Investicijos į kultūros ir gamtos fondus“ (1998), Tarptautinėje konferencijoje „Pasaulio paveldas ir šiuolaikinė architektūra“, vykusioje Vienoje (2005), ICOMOS generalinėje asamblėjoje dėl paminklų ir vietovių apsupties, vykusioje Siane (2005), ICOMOS generalinėje asamblėjoje dėl vietos dvasios išsaugojimo, vykusioje Kvebeke (2008).